

Boeken

Van ambassadeur in Duitsland naar ambassadeur voor Duitsland

Marnix Krop

Hart van Europa. Hoe Duitsland ons uit de crisis voert en tegen welke prijs.

Amsterdam: Uitgeverij Prometheus / Bert Bakker, april 2014; 280 blz.; € 19,95;

ISBN: 978-90-3514-086-8

Geschreven met een hand vol smeerolie uit de machinekamer is dit boek een inktkje in de Duitse politieke keuken. Auteur en oud-ambassadeur Marnix Krop laat zien hoe in Berlijn een Duits Europa wordt uitgedacht, maar hij is weinig kritisch in zijn begrip voor de Duitse positie.

Er bestaat het genre van de zogenoemde ambassadeursboeken. Dat zijn boeken die afgezwaide topdiplomaten, na terugkomst in het oude thuisland, schrijven over hun carrière. Dat is een lastig genre. Soms zijn die boeken oervervelend: vol wederwaardigheden van standplaats naar standplaats. Soms met een hoge graad van narcistische ijdelheid: "Zie mij eens verkeren onder de groten der aarde." Soms zijn ze cynisch en zuur, vol *expat blues* over het vaderland dat zo in zijn nadeel zou zijn veranderd.

Hart van Europa is een ambassadeursboek, maar gelukkig een van een ander type. Onze voormalige 'man in Berlijn', Marnix Krop, heeft een boek geschreven dat recht doet aan zijn twee hoedanigheden, die van diplomaat én buitenlandintellectueel. Het boek valt zeker te betrappen op een paar ijdele passages (in enkele autobiografische cursiefjes), maar voor het overige is het een zeer inhoudelijk betoog over een even actueel als urgent vraagstuk: hoe de eurocrisis Duitsland, tegen wil en dank en tot enige verontrusting bij de buurlanden, in een nieuwe leidende rol in Europa heeft gekatapulteerd.

Hart van Europa is een belangwekkend boek, omdat het ons meevoert in de gedachtewereld van het hedendaagse Duitsland, in het denken van bondskanselier Angela Merkel en vooral haar adviseurs. En dit alles uit de eerste hand. Nou ja, bijna dan. Krop zat als Harer Majesteits Ambassadeur wel degelijk op de eerste rij bij staatsbezoeken van onze Koningin aan Duitsland, of in hemdsmouwen aan tafel bij informele werkbezoeken van onze premiers aan het *Bundeskanzleramt*. Dat alleen al maakt dit een belangwekkend boek. Het is geen analyse van de Europese politiek vanuit de studeerkamer of op basis van expert-seminars; dit boek is geschreven vanuit de machinekamer van de dagelijkse politiek-diplomatieke praktijk van Europa en bevat reflecties van een *insider*.

Daarmee is het boek ook helemaal conform het adagium van EU-filosoof Luuk van Middelaar: bij de hedendaagse Europese Unie draait het eerst en vooral om de "Europeanisering van nationale politiek". Daarvoor moet je in de lidstaten zijn, in de hoofdsteden. Niet in Brussel. Marnix Krop is daarvoor de ideale reisgids, want juist die hoofdsteden waren lange tijd zijn biotoop: Parijs, Warschau, Berlijn en Den Haag.

Kwartiermaker van nieuw Duits Europa

Met welke boodschap uit Berlijn is Krop naar Nederland teruggekeerd? Daarover laat hij bepaald geen misverstanden bestaan. Krop is glashelder. Je zou hem, wat onvriendelijk, de kwartiermaker van een nieuw 'Duits Europa' kunnen noemen. Van ambassadeur in Duitsland is hij ambassadeur voor Duitsland geworden.

Krop analyseert dat, of we dat nu leuk vinden of niet, het verenigde Duitsland een nieuwe leidende rol in Europa heeft gekregen. Naast een economische reus zal het nu onvermijdelijk ook een politieke reus worden. Daar moeten we niet te zwaar aan tillen, zo houdt Krop zijn Nederlandse gehoor voor. Niet alleen valt er weinig aan te doen, maar een leidende rol voor het hedendaagse Duitsland is ook eerder een zegening dan een bedreiging. Dat is goed voor Europa. Goed voor Duitsland. Goed voor Nederland.

In zijn *Hart van Europa* laat de oud-ambassadeur in Berlijn zien hoe het Duitsland van Angela Merkel ons braaf uit de eurocrisis leidt, maar dat de prijs die we daar onherroepelijk voor moeten betalen, een 'Duits Europa' zal zijn. Krop lijkt zich ten doel te hebben gesteld de kou uit de lucht te halen en het Nederlandse publiek voor te bereiden op een assertiever Duitsland. Het toekomstige Europa zal, wil het economisch en geopolitiek succesvol zijn, een Duits Europa moeten zijn. Het zal gemodelleerd worden naar Duitse tradities en verhoudingen: een soort federale bondsstaat met 'Ordoliberalismus' als economisch-monetaire doctrine.

Verenigde Staten van Europa

Wat is een Duits Europa? Dat is niet veel minder dan een Federaal Europa. Met een Europese 'regering', een machtig Europees Parlement en de nationale lidstaten in de rol van deelstaat-provincies. Perifere gebieden als Griekenland of Portugal vervullen de rol van de voormalige DDR als saneringsgronden. Vrijwel alle partijen in de *Bundestag* steunen die koers richting een Politieke Federale Unie. Het staat ook prominent in het regeerakkoord van de Grote Coalitie van CDU/CSU en SPD: "[D]e eenwording van Europa blijft de belangrijkste opgave van alle Duitse politiek." Duitsland koerst onverstoord aan op een Verenigde Staten van Europa.

Dat heeft alles te maken met de Duitse Hereniging (1989/1990). Het is eigenlijk taboe daar achteraf nog iets op af te dingen, maar het moet gezegd: de eenwording van Duitsland heeft de Europese eenwording helemaal uit zijn verband gerukt. Eerst hadden we dat niet goed door, omdat Duitsland met de failliete boedel van de DDR zat opgescheept. Maar de Zieke Man van Europa, zoals het Verenigde Duitsland lange tijd neerbuigend werd genoemd, heeft zich wonderwel opgericht, en is nu, zowel eco-

nomisch als politiek, met afstand de leidende kracht in de Europese Unie.

Ja, zelfs in zo'n sterke mate, dat het Duitse Probleem uit de geschiedenisboekjes weer terug van weggevoerd is. Opnieuw is Duitsland te groot voor Europa, maar te klein voor de wereld, te groot voor Europees evenwicht, te klein voor Europese overheersing. Het was nu juist deze gevaarlijke Duitse positie die zoveel oorlog en barbarij in de twintigste eeuw heeft veroorzaakt, en waarop het Europees Project het definitieve antwoord wilde zijn.

De Hereniging heeft de Duitse angst voor zichzelf verdubbeld. Nog meer dan voorheen wil Duitsland zich als natie totaal oplossen en laten inkapselen in het Europese geheel. Vandaar de vlucht vooruit naar een Federaal Europa. Europa als *Ersatznation*. Een Europees Duitsland in een Duits Europa.

Ironie van stateloze eenheidsmunt

Volgens Krop is het vooral de eurocrisis geweest die Duitsland in een nieuwe, leidende positie katalpuleerde. Die crisis heeft het Duitse Europa, een Europa op zoveel mogelijk Duitse voorwaarden, veel dichterbij gebracht dan we beseffen. De grote ironie wil nu dus dat de euro, gecreëerd om Duitsland te beheersen, moest worden gered door Duitsland, dat daarmee juist de nieuwe leider van Europa werd. De euro, die bedoeld was om de Duitse financiële en economische macht in te dammen en in te bedden (Frans wisselgeld voor de Duitse eenwording), is het symbool bij uitstek geworden van de nieuwe Duitse prominentie.

De eurocrisis blijkt – jammer voor alle werkloze jongeren in Europa – de ideale hefboom te zijn voor een *de facto*-federalisering van Europa. Onder Duitse aanvoering heeft zich een ongekende centralisering van gezag op Europees niveau ontwikkeld, bedoeld om het geboortedefect van de euro – eenheidsmunt zonder staat – teniet te doen. Europese staatsvorming via een economische omweg. En dus zijn daar de Begrotingsunie, de Economische Unie en de Bankenunie. Die dwingen een europeanisering van toezicht, controle en wederzijdse disciplinerende af en leggen Merks *Schlagerlied* 'solidariteit in ruil voor soliditeit en hervormingen' voor alle eurolanden vast.

Volgens Krop heeft Duitsland ervoor gezorgd dat de euro in veiliger vaarwater terechtkwam, niet alleen om economische redenen maar ook omwille van zijn oorlogsverleden. De euro is bij uitstek het symbool van de Europese eenwording. "Meer dan welk ander euroland erkent Duitsland het politieke karakter van de euro. De Duitsers beseffen dat als de euro mislukt, het risico op een uiteenvallen van Europa groot wordt. Dan komt het Europese project in gevaar. 'Scheitert der Euro, dann scheitert Europa', zei Merkel. Dat willen de Duitsers nooit op hun geweten hebben," aldus Krop.

Zo voert Duitsland ons uit de crisis en is 'meer Europa', ja, 'heel veel meer Europa', de prijs die we daarvoor betalen. Of we dat als Nederland nu leuk vinden of niet. Want dat beangstigt me misschien nog wel het meeste, dat er sprake is van totale onafwendbaarheid. De voormalig Nederlandse ambassadeur in Berlijn zet tussen de regels van zijn boek dreigend een chantage-scenario uiteen. "Mochten de andere Europese landen Duitsland niet willen steunen, dan is het denkbaar dat Duitsland uiteindelijk te leurgesteld raakt in Europa. Waarschijnlijk is dan dat Duitsland meer zijn eigen weg zal zoeken (*Politik der freien Hand*), zowel op het continent als in de wereld."

Ofwel: we volgen het hedendaagse Duitsland in zijn marsroute naar een Duits Federaal Europa of we riskeren een Duitsland dat weer een *Alleingang* bewandelt, los van de Europese Unie, wat zonder twijfel een naargeestiger Europa gaat opleveren. Linksom of rechtsom: de Duitse oorlogsschuld blijft duur betaald worden.

Voor wie zich wil informeren over hoe op dit moment in Berlijn een 'Duits Europa' wordt uitgedacht en ontworpen, is *Hart van Europa* verplichte lectuur. Krop is in zijn begrip voor de Duitse positie wel heel braaf en onkritisch, en erg diplomatiek-mainstream waar het gaat om zijn onproblematische omhelzing van een 'Europese federale staat in wording' ("Wat echt nodig is, is een fundamentele keuze voor een Politieke Unie, wat niet anders kan zijn dan een federaal Europa"), maar daar staan veel inkijkjes in de Duitse politieke keuken tegenover.

René Cuperus is directeur

Internationale Relaties van de Wiardi Beckman Stichting.

Het Duitse
Probleem, waarop
het Europees Project het
definitieve antwoord wilde
zijn, is weer terug van
weggevoerd

